

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 24 Haziran 2015

Büyümenin Niteliği ve Kayıt Dışı Sermaye Akımları

Siyasi gündemimizin hareketlendiği şu günlerde sessiz sedasız çok önemli iki veri yayımlandı: ulusal gelir hesapları ve ödemeler dengesi istatistikleri. TÜİK tarafından yayımlanan ulusal gelir istatistiklerine göre Türkiye ekonomisi 2015'in ilk üç aylık döneminde *reel olarak* sadece yüzde 2.3 büyüme gösterdi. Türkiye ekonomisinin “potansiyel” büyüme hızı diye nitelenen yüzde 5'lik hedefe görece bu rakam oldukça düşük bir performans dile getiriyor. Söz konusu büyümenin ardında yatan en önemli etkenin özel şahısların tüketim harcamalarındaki yüzde 4.5 oranındaki genişleme olduğu, buna karşın sabit yatırım harcamalarının büyümeye katkısının sıfır; ihracatın ise yüzde -0.1 olduğu görülüyor. Yani ulusal ekonomi *iç tüketim kaynaklı* ve *zayıf* bir büyüme performansı sergilemeye devam ediyor. Bu kabaca 2012 başından beri böyle.

İkinci veri setimiz ise “ödemeler dengesi” altında adlandırdığımız döviz akımlarına ilişkin. TC Merkez Bankası'nın Nisan dönemi verilerine göre bu yılın ilk dört ayında dış açığımız (cari işlemler açığı) 14.5 milyar dolar düzeyinde. Bu rakam 2014'ün ilk dört ayındaki 16.4 milyar dolarlık açık ile karşılaştırıldığında sanki bir iyileşme olduğu izlenimi yaratabilir. Ancak, dış açığın finansmanında gözlenen bozulma bu yargımızı güçleştiriyor.

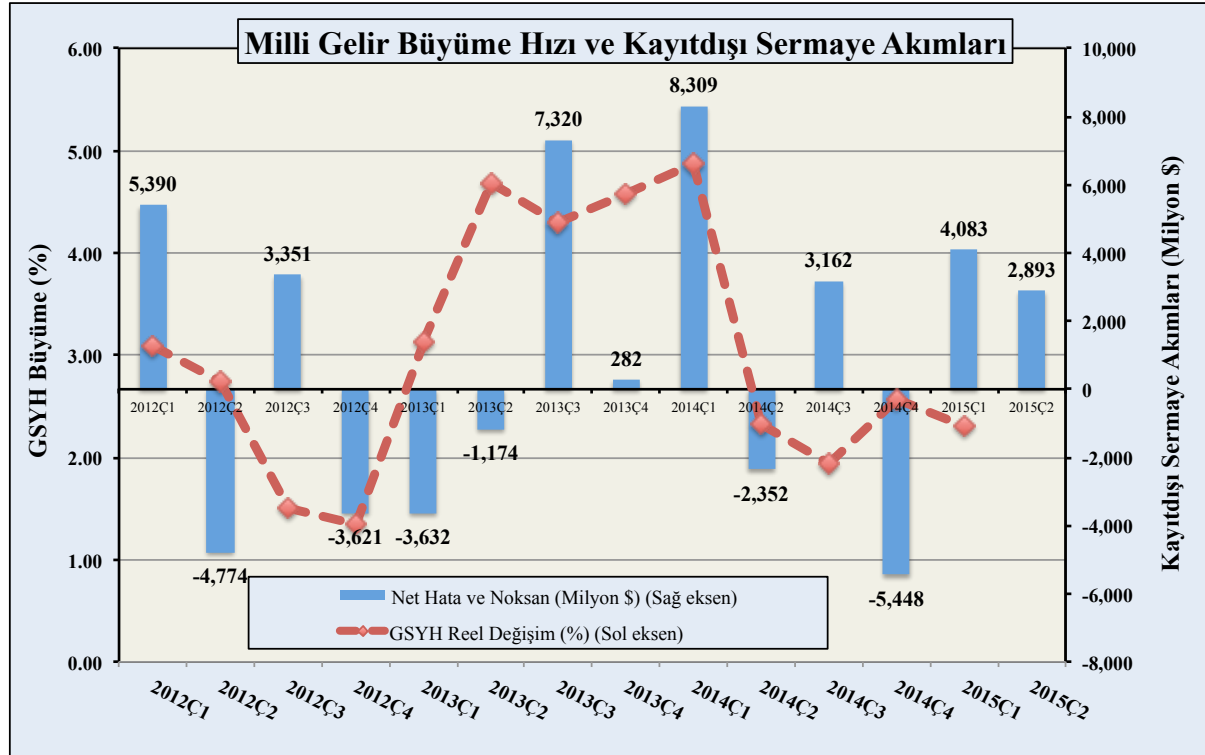
Şöyle ki, bu yılın Ocak-Nisan dönemindeki 14.5 milyar dolarlık cari işlemler açığının 5.7 milyar dolarlık bölümü “finansal sermaye” girişleriyle karşılanmış. Ancak hala geriye 8.7 milyar dolarlık bir açık söz konusu. Bu açığın 1.7 milyar doları rezervlerden kapatılmış. Geriye kalan 7 milyar doları ise *net hata ve noksanı kalemi* altında ifade edilen *kayıt dışı* ve *kaynağı belirsiz* döviz girişleriyle yamanabilmiş. Yani, içinde bulunduğumuz yılın ilk dört ayında kayıt dışı sermaye girişleri cari işlemler açığının finansmanında en önemli “olanak” olarak gözüküyor.

Adı üstünde, “kayıt dışı ve kaynağı belirsiz” sermaye akımlarına dayalı bir finansman biçiminin dış açığın –ve dolayısıyla iktisadi büyümenin, sürdürülebilmesinin önündeki en önemli engel olduğunu belirtmeye gerek dahi yok. Türkiye *spekülatif kaynaklı, sağlıklı dış finansmana dayalı büyüme* içinde.

Aslında yakın döneme ilişkin verilerin analizi bu sürecin 2012'den bu yana hızlanarak devam ettiğini gösteriyor. 2012'de milli gelirimiz yüzde 2.12 büyürken, net hata ve noksan altında ifade edilen kayıt dışı sermaye girişleri sadece 346 milyon dolar idi. Büyüme hızı 2013'te yüzde 4.19, 2014'te ise yüzde 2.86 oldu. Aynı yıllarda kayıt dışı sermaye girişleri 2.7 milyar dolar ve 3.6 milyar dolara yükselmiş idi. 2015'in sadece ilk dört ayında ise söz konusu rakam 7 milyar dolar ile spekülatif-yönlü büyümenin belirleyicisi konumundadır.

Buraya kadar dile getirdiğimiz gözlemleri daha net bir biçimde sergilemek için aşağıdaki şekilden yararlanacağız. Şekilde 2012 sonrası dönemde iki dikey eksenle, iki ayrı veri

sergileniyor: sol ekseninde milli gelirin büyüme hızları (% olarak), sağ ekseninde ise kayıt dışı sermaye akımları (milyon dolar olarak) var.

Kaynak: TÜİK Ulusal Hesaplar; TC Merkez Bankası Ödemeler Dengesi İstatistikleri

İki seri arasındaki bağlantı şekilden izlenebilir. 2012’de NHN kalemindeki “yavaş” seyir ile ekonomideki durgunluk başat; 2013’te NHN’deki artış büyümedeki ivmelenme ile birlikte gerçekleşmiş. 2014’ün çeyrek dönemler itibariyle görünümünde de büyüme ve NHN arasındaki sıkı bağlantı izlenebilir. Ancak 2015’e gelindiğinde artık çok daha yüksek kayıt dışı sermaye girişi yaşanmasına karşın, büyüme performansındaki durgunluk önlenememiş durumda.

1990’lı yıllardan beri süregelen kısa vadeli sıcak para girişleri yerini giderek daha da istikrarsız ve tehlikeli olan kayıt dışı sermaye girişlerine bırakmış konumda. Türkiye hızla kaynağı belirsiz döviz girişleri ile beslenen çarpık bir büyüme sürecine sürükleniyor.